

vo, neke vrste breme in ne opravijo tiste naloge kot bi jo morale.

Tekmovalce za bralno značko štejemo res že med ljubitelje knjige, njihovo delo je povezano z izvenšolskim udejstvovanjem, branje knjig za domače čtivo pa je obvezno. To obveznost bi morali napraviti mikavno, da bi pri pouku knjižna vzgoja prišla do pravega izraza. Zaradi tega bi moral pa učitelj spremeniti način dela.

Seznam knjig za domače čtivo je obsežen in zajema domača ter prevedena dela. Navadno ga učenci v celoti sploh ne poznajo, ker učitelji iz njega odberejo najraje tiste naslove, ki ustrezajo predvsem njim (ker delo poznajo ali ker vedo, da ga ima šolska knjižnica), nato pa vsebino ukalupijo v neke točke, določijo zadnji datum, ko mora biti knjiga prebrana in za učence se začne boj v areni: kdo bo knjigo prvi dobil, komu in kolikim jo bo posodil, od koga bo snov prepisal, kakšna bo ocena. Če bi učitelj seznanil razred s celotnim seznamom knjig in dovolil, da učenec prebere do določene roka tisto knjigo, ki jo more dobiti ali

ki bi jo posebno rad prebral, bi nepotrebna nervoza odpadla. Ob leposlovni knjigi živi tudi znanstvena in poljudnoznanstvena knjiga, ki je za marsikaterega učenca bolj zanimiva od leposlovne. Le zakaj je ne bi smel prebrati kot knjigo za domače čtivo in o tem, kar je ob njej spoznal, pripovedovati še drugim, tudi učitelju? Isto velja za revije, naj so to šolarjem namenjeni Pionir, TIM, Presek ali pa Priroda, človek in zdravje, Planinski vestnik, Proteus, Obzornik, to, kar učenec prebira iz lastnega zanimanja.

Pred vrati je celodnevna šola. Brez knjižnice, knjig in knjižne vzgoje si jo je težko predstavljati. Knjižno vzgojo pa je treba razumeti kot proces, ki mladega bralca oblikuje v kritičnega, samokritičnega in iniciativnega človeka. Vse, kar ni v skladu z učenčevimi psihičnimi potrebami, ta proces zavira. Na to naj bi mislil učitelj, kadar učenec priporoča knjigo. Knjigo smemo res samo priporočati, ne smemo je vsiliti.

Berta Golob
Kranj

RAZPRAVA O SREČKU KOSOVELU V ITALIJANŠČINI*

Prizadevanja po vsestranskem medsebojnem spoznavanju dveh sosednih kultur, slovenske in italijanske, so rodila že nekaj sadox, ki so žal še vedno zvečine slovenski. Med te spada tudi razprava Marije Pirjevec *Srečko Kosovel: aspetti del suo pensiero e della sua lirica*. Razprava je izšla dve leti po izdaji Kosovelovih pesmi v italijanskem prevodu Jolke Milič (*Poesie di velluto e Integrali*) Trieste, 1972 in predstavlja v nekem smislu literarnozgodovinsko pojasnilo pa tudi dopolnilo tega izbora. Ko govorimo o dopolnilu, mislimo na nepopolnost prevajalkinega izbora in na prizadevanje Marije Pirjevec po celoviti predstavitvi Kosovelove umetnosti.

Prizadevanje po taki obravnavi pesništva in misli Srečka Kosovela se izrazi že v uvodnem poglavju, nekakšnem monografskem pregledu slovenske kritike in literarne zgodovine, ki sta se ukvarjali z delom in osebnostjo Srečka Kosovela. Avtorčin pregled sega od prvih zapisov do najnovejših raziskav o pesniku. Pri tem je avtorica natančna in poročevalsko skrbna v toliki meri, da v želji po »popolni objektivnosti« zvečine niti ne zavzame kritičnega niti osebnega odnosa do obravnavanih avtorjev. Izjemo napravi samo pri Francu Za-

dravcu, o katerem pravi, da je prvi poudaril vrednost in kompleksnost Kosovelove ekspresionistične lirike in znanstveno obdelal Kosovelovo pesniško osebnost. Takšna objektivnost je sicer razumljiva, kadar pomislimo, da je razprava predvsem informativnega značaja. Lahko bi celo zapisali, da bi bolj kritična problemska obravnava italijanskemu nepoznavalcu slovenskega literarnega dogajanja otežila razumevanje kritičnega in literarnozgodovinskega gradiva. Po drugi strani pa je tudi res, da samo poročanje ne izlušči tistih idejno-estetskih problemov, ki so spremljali in spremljajo dojemanje Kosovela na Slovenskem, čeprav spet ne trdimo, da bi avtorica kritičnost in problemskost izločila iz svojega razpravljanja o samem Kosovelu in še posebej o njegovi poeziji. Avtorica je znala izluščiti in označiti najznačilnejše posebnosti Srečka Kosovela na vseh etapah njegovega ustvarjalnega delovanja, in to v slovenskem in evropskem literarnem, kulturnem in družbenem kontekstu.

Razpravi je tako uspelo prikazati pesnikov razvoj od začetne navezanosti na lastni in-

* Marija Pirjevec, *Srečko Kosovel: aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Editoriale stampa triestina — Založništvo tržaškega tiska, Trieste 1974.

timni svet do široke odprtosti za občečloveška vprašanja, še posebej družbena, ki dajo njegovi poeziji pečat angažiranosti. Ob tem Marija Pirjevec tudi nakaže Kosovelov razvoj od navezanosti na slovensko moderno do njegove eksperimentalne faze — obdobja *Integralov*. Obravnava sicer sledi v slovenski literarni zgodovini ustaljenim dognanjem, vendar ta dognanja večkrat tudi presega. Posebej to velja za razpravljanje o Kosovelovem konstruktivizmu in njegovem odnosu do zenitizma. M. Pirjevec podrobno razčleni Kosovelovo poznavanje revije *Zenit* in njegov odnos do idej, ki jih je revija propagirala. S. Kosovel se je po avtoričinih ugotovitvah ogled samo za nekatere oblikovne novosti zenitizma, ni se pa strinjal z njegovimi doktrinami, pred-

vsem ne z »mesijanskim pričakovanjem barbara — genija.« Revija *Zenit* je S. Kosovela opozorila na ruski konstruktivizem. Glavni posrednik konstruktivističnih idej pa je bil Kosovelu A. Černigoj.

Velja poudariti tudi avtorično zavzetost za sklop problemov, ki bi jih označili z binomoma Srečko Kosovel — Kras, Srečko Kosovel — Trst. Razpravljanje o Kosovelovih stikih s kulturnimi delavci na Tržaškem (npr. Kosovel — Martelanc, Černigoj idr.) je posebej dragoceno, saj lahko italijanski bralec z njim še enkrat spozna, kako močno je bila in kako tudi je prisotna slovenska kultura na Tržaškem.

Marija Zlobec-Skaza
Ljubljana, I. gimnazija

ZAPIS OB BORISA PATERNUJA POGLEDIH NA SLOVENSKO KNJIŽEVNOST

Kot prva enota nove znanstvene knjižne serije *Pogledi* je pri ljubljanski Partizanski knjigi v dveh zajetnih zvezkih izšla zbirka literarnozgodovinskih besedil Borisa Paternuja, gotovo enega najvidnejših današnjih slovenskih književnih zgodovinarjev: pod naslovom *Pogledi na slovensko književnost* je v njej zbranih blizu trideset avtorjevih razprav iz let 1960 do 1973. Zaporjene so tako, da kot celota na nekakšen mozaičen način predstavljajo zgodovino slovenske književnosti: njihova tematika in problematika se namreč vrti od ljudske pesmi do sodobne literarne avantgarde; zlasti drugi del drugega zvezka prinaša še vrsto izrecnih, živahno in značilno polemično pisanih komentarjev k različnim teoretskim, metodološkim in praktičnim vprašanjem naše književne vede. — Takšen je najbolj bežen videz te v vseh pogledih moderne in uspešne knjige (za elegantno opremo je bil najprej Janez Suhadolc nagrajen na 2. ljubljanskem knjižnem sejmu, avtor Boris Paternu pa je aprila letos prejel nagrado iz Kidričevega sklada.)

Knjigi na rob pa bi radi zapisali tole: Boris Paternu sodi, kakor smo že omenili, med mlajše literarne zgodovinarje. Vstop tega, povojnega, rodu v stroko sploh ni bil tako enostaven in lahek, kakor je videti od daleč, od danes. Že institucijske možnosti za delo so bile pičle (kakor še danes žal niso kaj bogve prida), bolj ali manj enako naporeno je bilo tudi duhovno stanje vede; Paternu ga označuje v zadnjem sestavku

Pred mikrofonom kot stanje poenostavljene nega pozitivizma, poenostavljenega sociologizma, nerazvite teorije/sodobne metodologije, stanje nezaupanja, ki je v mnogčem izhajalo prav iz negotovosti glede smiselnosti literarnozgodovinskega početja. Veda se je pogosto ukvarjala z nabiranjem in registriranjem okoliščin, kvečjemu z ideološkim opredeljevanjem književnega teksta, in ne s književnim besedilom samim; ni torej, vsaj pogosto ne, premogla dovolj trdne, središčne samozavedi, da počne nekaj, kar je imanentno, izključno njena naloga in njeno poslanstvo. Književno besedilo je pod njenimi prsti nenehno bežalo navzven, iz sebe, v družbeno, biografsko ponazoritveno, v historiografsko funkcijo; ni obstajalo za sebe in iz sebe, marveč za druge in za drugo, kot nekaj pomožnega, drugotnega, kot eksempl, kot občestna postaja k drugačnim, pomembnejšim ciljem; ni bila cilj sam. Funkcija vede je bila torej v veliki meri služnostna. — Zakaj besedilo nikakor ni moglo postati cilj sam, to je zamotano in razsežno vprašanje: gotovo je eden tehničnih vzrokov za to bila dolgotrajna zanemarjenost tiste plasti slovenske književne vede, ki bi jo imenovali teoretska zavest, smisel za metodološko živo inoviranje, preverjanje, mišljenje. Kar se je zmoglo, je bilo prepogosto »pozitivistično« rutinersko zbiranje faktov in ideološko poantiranje; svoječasna Žigonova in Puntarjeva pa navsezadnje tudi Keleminova stremljenja v vprašanja teksta kot teksta (zgradba, tudi jezikovni stil), celo Isačenkovi Sloven-